

16.12.2003

362/2/03

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Ilkka Rautio

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Jari Pirjola

PÄÄTÖS ULKOMAALAISVIRASTON TURVAPAikka- JA KANSALAISSUUSHAKEMUSTEN KÄSITTELYAJOISTA

1

ASIA

Tarkastin 10.12.2002 Ulkomaalaisviraston. Tarkastuksella kiinnitettiin huomiota muun ohella erityisesti turvapaikka- ja kansalaisuushakemusten käsittelyaikoihin.

Tarkastuksen yhteydessä minulle kerrottiin, että Suomeen tulevien turvapaikanhakijoiden profiili on viime vuosina muuttunut. Suurin osa turvapaikanhakijoista saapui Suomeen tarkastusajankohtana Euroopan alueelta, esimerkiksi Romaniasta, Slovakiasta tai Puolasta. Turvapaikanhakijoiden lähtömaa heijastuu myös hakemusten käsittelyyn, sillä noin 80 % prosenttia hakemuksesta oli vuoden 2002 lokakuun loppuun mennessä käsitelty nopeutetussa turvapaikkamenettelyssä.

Tarkastuksen yhteydessä kävi ilmi, että turvapaikkahakemusten keskimääräinen käsittelyaika oli vuonna 2002 (laskettuna 30.11.2002 saakka) ollut 422 päivää. Eräistä turvapaikkahakemusten ratkaisemisen kannalta vaikeimmista maista tulleiden turvapaikkahakemusten käsittelyajat olivat kuitenkin huomattavasti pidemmät. Esimerkiksi etiopialaisten jättämien turvapaikkahakemusten keskimääräinen käsittelyaika oli tarkastusajankohtana n. 950 päivää.

Tarkastusajankohtana Ulkomaalaisvirastossa käsiteltiin vuonna 1999 tehtyjä kansalaisuushakemuksia. Ulkomaalaisviraston tiedon mukaan kansalaisuushakemusten keskimääräinen käsittelyaika on noin kolme vuotta.

Ulkomaalaisviraston tarkastuksen johdosta otin eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain 4 §:n nojalla omasta aloitteestani lähemmin tutkittavakseni Ulkomaalaisviraston vanhimpien vireillä olevien turvapaikka- ja kansalaisuushakemusten käsittelyajat.

2

SELVITYS

Ulkomaalaisvirasto toimitti minulle tarkastuksen yhteydessä sovitun mukaisesti 29.1.2003 ja 10.2.2003 päivätyt luettelot vanhimmista vireillä olevista turvapaikka- ja kansalaisuushakemuksista. Saatujen tietojen perusteella lähetin Ulkomaalaisvirastolle vielä 14.2.2003 päivätyn selvityspyynnön. Pyysin

Ulkomaalaisvirastoa perustuslain 111 §:n 1 momenttiin viitaten asian tutkimista varten toimittamaan minulle selvityksen 30 vanhimmasta Ulkomaalaisvirastossa vireillä olevasta turvapaikka- ja kansalaisuushakemuksesta. Pyysin edelleen, että toimitetuista tiedoista käy ilmi asian tarkka vireilletulopäivä, asiassa suoritettut toimenpiteet ja hankitut selvitykset sekä arvio asian ratkaisuaikajankohdasta. Ulkomaalaisvirasto toimitti tänne 21.3.2003 päivätyn selvityksen.

Asian käsittelyn aikana on lisäksi pyydetty täydentäviä tietoja vanhimpien asioiden käsittelyn etenemisestä. Viimeisimmät tiedot on saatu marraskuussa 2003.

3

RATKAISU

3.1.

Saatu selvitys

Ulkomaalaisviraston mukaan asioiden käsittelyn hidastavana tekijänä Ulkomaalaisvirastossa on sen toimivaltaan kuuluvien asioiden jatkuva kasvu 1990-luvun alusta alkaen ja se, että viraston käytössä olevia voimavaroja ei ole lisätty samassa suhteessa. Viraston olemassaolon aikana 1.3.1995 lukien vireille tulleiden asioiden määrä on kasvanut noin 111 % ja henkilöstön määrä noin 97 %.

3.1.1

Turvapaikkahakemusten käsittelyn viivästymiseen vaikuttaneista syistä

Ulkomaalaisviraston selvityksessä todetaan seuraavaa.

"Varsin huomattava osa turvapaikkahakemuksista käsitellään kiireellisinä. Syynä kiireelliseen käsittelyyn on inhimillisyyden- ja turvallisuustekijät taikka se, että pyritään ehkäisemään turvapaikkamenettelyn väärinkäyttöä. Kiireellisenä käsitteleminen perustuu joko suoranaisesti lain säännökseen tai sisäasiainministeriön turvapaikkaohjeeseen.

Ulkomaalaislain 33 c §:n 3 momentissa on käsittelyaikamääräys turvallisesta turvapaikka- tai alkuperämaasta tulevan ulkomaalaisen turvapaikkahakemuksen käsittelystä. Edellä mainitussa lainkohdassa mainitut turvapaikkahakemukset on Ulkomaalaisviraston ratkaistava seitsemän päivän kuluessa siitä, kun turvapaikkakuulustelupöytäkirja on valmistunut ja kirjattu Ulkomaalaisvirastossa.

Sisäasiainministeriön antamassa turvapaikkaohjeessa on luettelo tilanteista, joissa hakemus käsitellään kiireellisesti ennen muiden turvapaikka-asioiden käsittelyä. Kiireellisesti käsiteltäviä ovat turvallisesta turvapaikka tai alkuperämaasta tulevien lisäksi:

- tapaukset, joissa hakija voidaan todennäköisesti lähettää Dublinin yleissopimukseen liittyneeseen valtioon, joka on velvollinen käsittelemään turvapaikkahakemuksen,
- tapaukset, joissa turvapaikkahakemus voidaan katsoa ilmeisen perusteettomaksi,
- uusintahakemukset,
- alaikäisiä koskevat hakemukset,
- sairaiden, vammaisten tai raskaana olevien hakemukset,
- säilöön otettujen hakemukset,
- Suomessa rikokseen syyllistyneiden tai rikoksesta epäiltyjen hakemukset ja
- hakemukset, joiden tekijöillä on voimassa oleva maahantulokielto Suomeen tai Schengen alueelle.

Esimerkiksi vuonna 2002 tehdyistä yhteensä 3334 hakijaa koskeneista päätöksistä 322 kuului ryhmään turvallinen alkuperämaa, 344 ryhmään Dublin ja 1235 ryhmään ilmeisen perusteeton. Kun varsin huomattava osa käsitellään ulkomaalaislain ja sisäasiainministeriön ohjeiden mukaisesti ns. jonon ohi, tavallisten hakemusten, joita ei koske mikään kiirehtimisperuste, käsittelyaika muodostuu pitkäksi, kun resurssit kaikkien hakemusten nopeaan käsittelyyn ovat täysin riittämättömät.

Tällä hetkellä vanhimmat vireillä olevat hakemukset ovat tammi-kuulta 2001. Kaikki vuosilta 1999 ja 2000 peräisin olleet noin 20 vireillä ollutta tapaus, joista Ulkomaalaisvirasto toimitti luettelon Eduskunnan apulaisoikeusasiainmiehelle 29.1.2003 oli ratkaistu helmikuun loppuun mennessä. - - Nämä hakemukset ratkaistaan Ulkomaalaisviraston lausunnon mukaan mahdollisimman nopeasti.

Ulkomaalaisvirasto aloitti maaliskuussa 2001 turvapaikkakuulustelujen tekemisen. Vuonna 2001 viraston toimesta tehtiin 177 kuulustelua ja vuonna 2002 vastaavasti 390 kuulustelua. Tavoitteeksi on asetettu, että kuulustelut asteittain siirtyisivät kokonaan Ulkomaalaisviraston tekemiksi lukuun ottamatta henkilöllisyyden ja matkareitin selvittämistä, jotka tekee poliisi tai rajaviranomainen. Siirtymävaiheessa kuulustelutoiminnan aloittaminen ja siihen liittyvä päätöksenteko on osaltaan vaikuttanut vanhan hakemusruuhkan purkua hidastavasti, sillä virasto on kuulustellut äskettäin tulleita hakemuksia."

3.1.2

Kansalaisuushakemusten käsittelyyn vaikuttavat tekijät

Ulkomaalaisviraston lausunnossa todetaan seuraavaa.

" Ulkomaalaisvirastossa on edelleen käsiteltävänä kansalaisuushakemuksia, jotka on pantu vireille aikana, jolloin tasavallan presidentti ratkaisi kansalaisuushakemukset. Presidentin ratkaisuihin ei ollut muutoksenhakuoikeutta. Vakiintunut käytäntö oli, että kielteisiä ratkaisuja

pyrittiin välttämään. Jos hakija ei täyttänyt kansalaistamisen edellytyksiä, annettiin usein ajan kuluu, jotta edellytykset myönteiselle päätökselle mahdollisesti saavutettaisiin. Asiakirjat myös toisinaan palautettiin hakijalle, jos katsottiin, että hakemusta ei voitaisi esitellä tasavallan presidentin hyväksyttäväksi.

Ratkaisuvalta Suomen kansalaisuuteen liittyvissä hakemusasioissa siirtyi tasavallan presidentiltä Ulkomaalaisvirastolle 15.8.1998. Samalla Ulkomaalaisvirasto sai ratkaistavakseen ne hakemukset, joita ei oltu vielä esitelty tasavallan presidentille. Ulkomaalaisvirastossa kansalaisuushakemusten käsittely ja sittemmin myös ratkaisu alkoi ruuhkautua jo 1990-luvun alkupuolella.

Pääsyyinä kansalaisuushakemustenkin ratkaisun viivästymiseen on henkilöressurssien riittämättömyys. Kun maahanmuutto lisääntyi jo koko 1990-luvun, kansalaisuushakemusasioden määrä kääntyi voimakkaaseen kasvuun vuosikymmenen puolen välin jälkeen.

Hakemusten suuresta määrästä johtuu, että yksittäisen hakemuksen pääsy käsittelyvuoroon vie paljon aikaa. Monissa tapauksissa hakemusten ratkaisu on viivästynyt myös siitä syystä, että hakijan olinpaikka on ollut tuntematon sekä hakemusten puutteellisuudesta. Jos hakijan olinpaikka on tuntematon tai jos hän ei vastaa yhteydenotto tai lisäselvityspyyntöihin, käsittelyssä usein priorisoituvat aktiivisempien hakijoiden hakemukset. Uusimmat normaalijonossa etenevät käsittelyyn nyt tulevat hakemukset ovat tulleet. Ulkomaalaisvirastoon vuoden 2000 tammikuussa.

Henkilöstön suuri vaihtuvuus ja kiireellisinä hoidettavat asiat ovat saattaneet viivästyttää ratkaisua. Pitkään vireillä olleeseen hakemukseen liittyy yleensä aina myös ongelmia, joten hakemukseen perehtyminen vie aikaa ja sen ratkaisuun saattaminen edellyttää runsasta kokemusta, jota vasta työskentelyn virastossa aloittaneilla ei vielä ole. Ulkomaalaisvirastossa asiakirjahallintaa ovat vaikeuttaneet myös viraston useat muutot.

Pitkät käsittelyajat koetaan ongelmallisina Ulkomaalaisvirastossa. Työrutiin eja on parannettu muun muassa siten, että asiakirjoista otetaan yleensä jäljennökset, jos ne lähetetään viraston ulkopuolelle ja esimerkiksi pyydetessä lausuntoa toiselta viranomaiselta, asetetaan nykyisin määräaika lausunnon antamiselle. Samoin hakemukselle asetetaan nykyisin määräaika hakemuksen täydentämiseksi.

Kansalaisuuslinjalla on useaan otteeseen projektiluonteisesti pyritty saattamaan vanhimpia vireillä olevia asioita ratkaisuun. Tässä on myös osittain onnistuttu vaikka osaa pitkään vireillä olleista asioista ei ole vielä saatu ratkaistua. Viimeksi 18.12.2002 linjalla on perustettu työryhmä vanhimpien vireillä olevien asioiden käsittelyvaiheen selvittämiseksi ja niiden saattamiseksi ratkaistavaksi."

3.1.3

Ulkomaalaisviraston ratkaisutoimenpiteet käsittelyaikojen nopeuttamiseksi

Ulkomaalaisviraston lausunnossa todetaan mm. seuraavaa.

"Ulkomaalaisvirastosta annetun lain mukaan virasto pitää ulkomaalaisrekisteriä. Rekisterinpito hoidetaan valtakunnallisessa käytössä olevalla asiankäsittelyjärjestelmällä. Järjestelmä sisältää erillisenä viraston käsiteltäväksi tulevien asioiden hallintodiaarin. Samalla järjestelmä on ulkomaalaislain ja kansalaisuuslain perusteella viraston käsiteltäväksi tulevien asioiden diaari virastossa, eikä muuta diaarisovelletusta tätä asiaa varten ole käyettävisissä.

Kun selvityspyynnön mukaisia listoja avoimista asioista järjestelmässä tulostettiin, kävi ilmi, että huomattava osa asian loppuunsaattamisen toteamiseksi riittävästä rekisterimerkinnöistä puuttui, ja ratkaisemattomia asioita näyttää tämän perusteella olevan todellisuutta enemmän. Viraston johtoryhmän kokouksessa käsiteltiin asian tilaa. Tällöin tähdennettiin sitä, että rekisteriä käyttävien on jatkossa huolehdittava siitä, että rekisteriin tehtävät merkinnät ovat oikeita, luotettavia ja riittäviä. Vireillä olevien asioiden selvittämiseksi kehoitettiin tulosityksiköitä huolehtimaan siitä, että rekisterimerkinnät saatetaan ajan tasalle."

"Virastoon perustetaan lisäksi pysyvä työryhmä, jonka toimeksiantona on ulkomaalaisrekisterin käytön ja tietosisällön oikeellisuuden varmistaminen. Ryhmän tehtävänä on myös nykyisen hajanaisen ohjeistuksen yhteen kokoaminen ja yhdenmukaistaminen."

"Suurin syy pitkiin käsittelyaikoihin on henkilöresurssien vähäisyys. Ulkomaalaisvirastolla ei ole mahdollisuuksia vaikuttaa vireille tulevien asioiden määrään. Virasto on jatkuvasti tehnyt esityksiä sen menojen lisäämiseksi valtion vuotuisissa talousarvioissa. Suurin osa maksuista joudutaan antamaan maksutta tai alennettuun omakustannushintaan. Virasto katsoo, että sen julkisoikeudellisista suoritteista perittävien, sisäasiainministeriön asetuksella vahvistettavien maksujen taso tulisi saattaa vastaamaan suoritteiden omakustannushintoja."

3.2

Kannanotto

Omana kannanottonani totean seuraavan.

Vanhimmat selvitysajankohtana vireillä olleet turvapaikkahakemukset olivat tulleet Ulkomaalaisvirastossa vireille tammikuussa 2001. Ulkomaalaisviraston laatimasta yhteenvedosta käy ilmi, että osaan tuolloin vireillä olevista tapauksista

liittyi epäselvyyksiä (esim. väärin henkilötietojen käyttöä) ja ne vaativat erilaisia jatkoselvityksiä. Suurin osa Ulkomaalaisviraston raportoimista kolmestakymmenestä vanhimmasta tapauksesta oli kuitenkin vireillä olevia turvapaikkahakemuksia, joista oli pyydetty asiaan liittyvät tarpeelliset selvitykset ja lausunnot, esimerkiksi Dublinin-sopimuksen soveltamiseen (Dublinissa 15.6.1990 tehty yleissopimus Euroopan yhteisöjen jäsenvaltioon jätetyn turvapaikkahakemuksen käsittelystä vastuussa olevan valtion ratkaisemista) liittyvä kysely.

Marraskuussa 2003 Ulkomaalaisvirastosta saadun tiedon mukaan kaikki selvitysajankohtana vireillä olleet Ulkomaalaisviraston selvityksessä mainitut turvapaikkahakemukset olivat joitakin erityistapauksia lukuun ottamatta ratkaistu.

Vanhimmat Ulkomaalaisviraston yhteenvedossa mainitut selvitysajankohtana vireillä olleet kansalaisuushakemukset oli tehty Ulkomaalaisvirastoon jo 1980-luvulla. Useimpien vanhimpien hakemusten käsittelyä oli tosin viivyttänyt Ulkomaalaisviraston edellä (ks. 3.1.1) kuvatussa selvityksessä kerrotut syyt, kuten esimerkiksi se, että hakijan olinpaikka on ollut tuntematon tai hakija ei ole toimittanut pyydettyjä selvityksiä. Kansalaisuushakemusten käsittelyä on viivyttänyt selvityksen mukaan myös se, että hakija ei ollut asunut Suomessa riittävän pitkään ennen kansalaisuushakemuksen jättämistä tai että hakija oli syyllistynyt hakemuksen vireilläoloaikana rikokseen. Monien Ulkomaalaisviraston selvityksen saapumisajankohtana (maaliskuussa 2003) vielä ratkaisemattomien kansalaisuushakemusten käsittelyaika oli tuossa vaiheessa ollut jopa yli 10 vuotta. Ulkomaalaisviraston lausunnon mukaan uusimmat normaalijonossa etenevät selvitysajankohtana käsittelyyn menneet hakemukset olivat tulleet Ulkomaalaisvirastoon vuoden 2000 tammikuussa.

Useimmat Ulkomaalaisviraston mainitsemista kolmestakymmenestä vanhimmasta vireillä olevasta kansalaisuushakemuksesta ratkaistiin maaliskuussa 2003. Ulkomaalaisvirastosta marraskuussa 2003 saadun tiedon mukaan kaikki selvityksessä mainitut selvitysajankohtana vielä vireillä olleet kansalaisuushakemukset on ratkaistu.

Ulkomaalaisvirastosta tarkastuksella saamani tiedot ja siellä myöhemmin toimitetut selvitykset viittaavat siihen, että kerrotut pitkät asioiden käsittelyajat eivät johdu yksittäisten virkamiesten syyllistymisestä aiheettomaan viivästykseen työssään, vaan kysymys on viraston kokonaistyötilanteesta ja toimintatavoista johtuvista ongelmista. Sen vuoksi en pidä tarkoituksenmukaisena ryhtyä yksityiskohtaisesti arvioimaan vanhimpien yksittäisten turvapaikka- tai kansalaisuushakemusten käsittelyaikoja tai sitä onko näiden tapausten käsittelyssä aiheettomasti viivytelty.

Pidän kuitenkin sekä turvapaikkahakemusten että erityisesti kansalaisuushakemusten Ulkomaalaisviraston tänne toimittamista selvityksistä ilmeneviä käsittelyaikoja kohtuuttoman pitkinä ja perus- ja ihmisoikeusnäkökulmasta jopa lain ja Suomea sitovien asianomaisten

sopimusten vastaisina. Eduskunnan oikeusasiamiehen selvityspyyntöjen jälkeen Ulkomaalaisvirasto näyttäisi tosin saaneet osan kaikkein vanhimmista hakemuksista ratkaistua.

Kansalaisuus- ja turvapaikkahakemusten pitkät käsittelyajat ovat vakava ongelma monesta syystä. Ensinnäkin perustuslain 21 §:n mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheutonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelinten ratkaistavaksi.

Perustuslaissa turvattuun oikeusturvaan kuuluu aiheettoman viivytyksen välttämisen lisäksi myös mahdollisuus saattaa asia valitusteitse tuomioistuimen tutkittavaksi. Jos viranomainen ei tee asiassa ratkaisua, asiaa ei voida tarvittaessa saattaa tuomioistuimessa tai muussa riippumattomassa lainkäyttöelimestä tutkittavaksi. Olenkin useissa kanteluihin antamissani ratkaisussa kiinnittänyt Ulkomaalaisviraston huomiota niihin *oikeusturvaan* liittyviin ongelmiin, joita vuosia kestävät käsittelyajat saattavat aiheuttaa.

Pidin esimerkiksi maaliskuussa 2003 antamassani ratkaisussa ongelmallisena sitä, että ilmeisen perusteettoman turvapaikkahakemuksen ratkaiseminen kesti noin kolme vuotta. Totesin, että jos ilmeisen perusteettoman hakemuksen ratkaiseminen kestää useita vuosia, herää helposti kysymys siitä, onko hakemus ollut alun perin ilmeisen perusteeton.

Kuten edellä mainitussakin tapauksessa, pitkät käsittelyajat aiheuttavat usein lisäksi kohtuuttomia inhimillisiä vaikeuksia ratkaisua odottaville. Esimerkiksi Helsingin vastaanottokeskukseen 18.12.2002 tekemäni tarkastuksen yhteydessä keskustelin myös vastaanottokeskuksessa olevien turvapaikanhakijoiden kanssa. Vastaanottolani käyneiden turvapaikanhakijoiden kanssa käymissäni keskusteluissa saatoin havaita, kuinka vakavia ongelmia pitkäaikainen useita vuosia kestävä turvapaikkapäätöksen odottaminen voi aiheuttaa. On muistettava, että ensimmäisen kielteisen päätöksen jälkeen turvapaikanhakija voi joutua odottamaan vielä valitusratkaisua vastaanottokeskuksessa useita vuosia.

Kokonaisasumisaika vastaanottokeskuksessa voi olla jopa neljä tai viisi vuotta. Helsingin vastaanottokeskuksesta 3.1.2003 saamieni suuntaa antavien tilastotietojen mukaan vastaanottokeskuksessa kirjoilla olleiden turvapaikanhakijoiden tuon hetkinen rekisteröintien keskimääräinen pituus oli 597 päivää. Osa turvapaikanhakijoista asui yksityismajoituksessa, osa vastaanottokeskuksessa. Vastaanottokeskuksessa asuvat olivat olleet keskuksessa rekisterin mukaan keskimäärin 738 päivää. Vaikka asuntotila on sinänsä varustukseltaan asuntolakäyttöön asianmukainen, on selvää, ettei se ole pitkäaikaiseen asumiseen hyvä ratkaisu eikä sitä ole siihen tarkoitettukaan. Erityisen ongelmallinen asuntolaympäristö voi olla lapsille, vaikka he asuvat siellä vanhempiensa kanssa.

Asuntolaolosuhteista johtuvien ongelmien lisäksi pitkät käsittelyajat saattanevat olla jopa terveydellinen uhka. Eräissä tapauksissa ratkaisua odottavien henkinen tila näytti vakavasti kärsineen pitkäaikaisesta epä tietoisuudesta tulevaisuuden suhteen. Tätä korostivat monet haastatteleman turvapaikkaratkaisun odottajat. Ilman lääketieteellistä selvitystä on tietenkin vaikea arvioida sitä, mikä asianomaisten henkilöiden terveydentila lääketieteellisesti arvioituna on ja mitkä muut kuin turvapaikkaratkaisun odottamiseen liittyvät seikat olivat mahdollisesti vaikuttaneet asianomaisiin (esim. kohtelu kotimaassa).

Saadun selvityksen mukaan olennaisena syynä pitkiin käsittelyaikoihin ovat Ulkomaalaisviraston niukat voimavarat. Laillisuusvalvojan tehtäviin ei kuulu arvioida voimavarojen suuntaamiseen liittyviä tarkoituksenmukaisuuskysymyksiä. Pidän kuitenkin velvollisuutenani kiinnittää huomiota siihen, että nykyinen tilanne vaikuttaa osaksi myös tästä näkökulmasta varsin epätydyttävältä ja epäviisaalta. Käytettävissäni olevien tietojen perusteella turvapaikanhakijoista koituu Suomelle kymmenien miljoonien eurojen menot vuosittain. Mitä pitempään turvapaikanhakijat odottavat päätöksiään vastaanottokeskuksissa sitä kalliimmaksi heidän ylläpitonsa tulee. Turvapaikanhakijan oikeusturvan toteutumisen kannalta olisi luonnollisesti parempi kohdentaa varoja ja resursseja turvapaikkaratkaisujen tekemiseen sen sijaan, että varat kuluvat vastaanottokeskuksissa olevien turvapaikanhakijoiden vuosia kestävään säilyttämiseen ja ylläpitoon sekä pitkästä odotusajasta johtuvien ongelmien hoitoon. Turvapaikkahakemusten käsittelyä ei kuitenkaan tule nopeuttaa turvapaikkamenettelyn laadun ja turvapaikanhakijoiden oikeusturvan kustannuksella.

Pitkät odotusajat vaikeuttavat myös odottajan selviytymismahdollisuuksia siitä riippumatta, mikä ratkaisu on. Varsinkin nuoret ehtivät ajan kuluessa kotoutua suomalaiseen yhteiskuntaan eikä heidän paluunsa kotimaahan, vaikka se olisi oikeudellisesti perusteltua, ole aina inhimillisesti kohtuullista. Myös vanhemmille hakijoille pitkän ajan kuluttua saatava kielteinen päätös voi olla varsin raskas ja jopa kestokyvyn ylittävä. Myös myönteinen päätös voi nykyisillä odotusajoilla tulla niin myöhään, että asianomaisen mahdollisuudet tasapainoiseen elämään ja yhteiskuntaan kotoutumiseen Suomessa voivat kuluttavan odotusajan johdosta olla hyvin heikot.

4

Johtopäätös ja toimenpiteet

Käytettävissäni olevan aineiston perusteella Ulkomaalaisviraston turvapaikka- ja kansalaisuushakemusten käsittelyssä ei mielestäni ole tullut esiin yksittäisen virkamiehen syyksi katsottavaa lainvastaista menettelyä. Pidän kuitenkin Ulkomaalaisviraston turvapaikkahakemusten ja erityisesti kansalaisuushakemusten käsittelyaikoja kohtuuttoman pitkinä ja (tänne toimitetussa selvityksessä mainituissa vanhimmissa tapauksissa) jopa PL 21 §:n asettaman oikeusturvavaatimuksen vastaisena.

Pidän hyvinä niitä Ulkomaalaisviraston lausunnoissa mainittuja ulkomaalaisrekisterin käyttöön liittyviä suunnitelmia, joiden tarkoituksena on myös turvapaikka- ja kansalaisuushakemusten käsittelyaikojen lyhentäminen. Käsittelyaikojen lyhentäminen edellyttää nähdäkseni myös resurssien tehokkaampaa kohdentamista turvapaikkaprosessissa mukana oleville keskeisille viranomaisille. Turvapaikanhakijoiden säilyttämisen sijasta painopisteen tulisi mielestäni olla turvapaikkahakemusten ratkaisemissa ja turvapaikkaprosessissa. Turvapaikkamenettelyä voidaankin nähdäkseni edellä mainituilla toimenpiteillä nopeuttaa ilman, että turvapaikkamenettelyn tai ratkaisujen laatu huononee. Huomiota herättää myös se, että tämän asian vireilläolon aikana vanhimpien hakemusten käsittelyssä saavutettiin selvää edistystä.

Näyttää kuitenkin siltä, etteivät jo toteutetut ja suunnitteilla olevat Ulkomaalaisviraston omat kehittämistoimenpiteet riitä ainakaan nopeasti laukaisemaan nykyistä työruuhkaa muiden kuin kiireellisiksi arvioitujen hakemusten käsittelyssä. Pyydän sen vuoksi sisäasiainministeriötä 31.3.2003 mennessä ilmoittamaan, mihin toimenpiteisiin se on ryhtynyt edellä kertomieni kohtuuttomien viivästysten poistamiseksi ja niiden uusiutumisen estämiseksi.

Tässä tarkoituksessa lähetän jäljennöksen tästä päätöksestä sisäasiainministeriölle. Lähetän tämän päätöksen tiedoksi myös työministeriön maahanmuuttopolitiikan yksikköön.